

JAMES W. VANDER ZANDEN, *The Social Experience. An Introduction to Sociology*, New York, Random House, 1988

Amploarea învățămîntului sociologic pune cu acuitate problema manualelor moderne de specialitate, însă, numărul și calitatea lucrărilor nu corespunde întotdeauna necesităților didactice impuse de procesul de formare a specialiștilor de înaltă calificare. Un demers reușit este cel al profesorului J. W. Vander Zanden de la Ohio State University: el își dedică lucrarea studenților de astăzi — cetățeni ai secolului XXI —, apreciind că lucrul cel mai bun pe care îl pot face universitățile ar fi acela de a-i pregăti să trăiască într-un timp al schimbărilor permanente, cu nenumerabile alegeri și cu un grad maxim de incertitudine. În acest context, în accepțiunea autorului, sociologia este disciplina care iluminează experiența umană și invită la examinarea aspectelor sociale adesea ignorate, neglijate sau luate drept bune. Sociologii ca specialiști pot furniza studenților o nouă viziune asupra observației și analizei. Chiar dacă fiecare om poate fi considerat într-o anumită măsură „sociolog” (cum aprecia J. Szepanski), studenții nu vor mai vedea niciodată viața socială în același mod ca înainte, după ce vor urma cursul de introducere în sociologie. Punctul de vedere al fiecăruia este limitat la a închide scenele școlii, locului de muncă, familiei și vecinătății. Imaginația sociologică permite depășirea acestei viziuni limitate și discernerea relațiilor între experiențele personale ale fiecăruia și lumea socială din jur.

Sociologia furnizează o metodă de cercetare care permite examinarea lumii sociale. Prin intermediul sublinierilor rezultate din observare și măsurare ea permite un caracter sistematic în colectarea informației relevante privind problemele asociate cu variatele practici și alegeri sociale.

Lucrarea lui J. W. Vander Zanden își propune să încurajeze studenții să gîndească în mod critic și creativ, să excludă posibilitatea ca ei să accepte pasiv informația furnizată, fără a opera cu întrebări și fără a o analiza. Intenția declarată a autorului nu vizează umplerea dosarelor mentale ale studenților cu definiții și fapte, ci încurajarea gîndirii lor critice, întărirea dorinței lor de recunoaștere și abordare logică a problemelor.

Cartea este structurată în următoarele șase părți, cărora li se subsumează un număr de 22 capitole, acoperind osatura sociologiei ca știință: 1. Studiarea vieții sociale (sociologia — iluminare a experienței sociale; perspective teoretice și metode de cercetare); 2. Fundamente macrosociologice (cultură; structură socială; grupuri și organizații); 3. Fundamente microsociologice (socializare; interacțiune socială; control social, devianță și crimă); 4. Diferențiere socială și inegalitate (stratificare socială și clase sociale; relații sociale și etnice; vîrstă, înaintare în vîrstă, stereotipuri negative și discriminarea față de vîrstnici; gen și sexualitate); 5. Instituții sociale (căsătorie, familie și stiluri de viață alternative; religie; economie, muncă și timp liber; sistem politic; educație; medicină și sănătate); 6. Transformarea societății (populație și ecologie; comunități și viață urbană; comportament colectiv și mișcări sociale; schimbare socială, tehnologie și modernizare).

Substanța lucrării este constituită din experiența socială, relevantă prin perspectiva sociologică, a datelor din literatura de specialitate; fiecare capitol „demonstează” componentele și mecanismele diferitelor aspecte ale socialului.

Volumul dispune de o excelentă prezentare grafică și de o iconografie care, prin reproduceri fotografice, figuri sau caricaturi (toate comentate dintr-o relevantă perspectivă sociologică) sugerează natura, amploarea și corelațiile diferitelor fenomene și procese sociale.

Capitolele lucrării dispun de o serie de paragrafe care, prin conținutul lor, urmăresc atât să întărească și mai mult caracterul sistematic al acesteia, cît și să-i confere un aspect deosebit de atractiv; în acest sens, autorul a operat cu următoarele elemente:

a. fiecare deschidere de capitol se face printr-o vigneta care descrie modul în care experiența noastră individuală este legată de lumea socială din jur, pornind de la postulatul că obiectul de studiu al sociologiei este viața cotidiană sau, mai semnificativ, rezultatele cu care ne confruntăm atunci cînd ne străduim să trăim într-un mod cît mai deplin, bogat și util;

b. o planificare inițială, urmărind să fixeze reperele lecturii printr-un anumit număr de întrebări fundamentale ale căror răspuns tînde să-l dea textul respectiv;

c. cultivarea unei conștientizări sociologice, destinată să ofere studenților posibilitatea cunoașterii modului în care s-a conturat focusul perspectivei sociologice asupra diferitelor cate-

gorii ale problematicii luată în dezbateri. În acest sens este redat modul în care cercetarea în științele sociale a schimbat ideile despre o serie de fenomene sociale (crimă, alcoolism, boli psihice, îmbătrânire, străini, culturi străine, diferențe între bărbați și femei etc.), fiind spulberate o mulțime de mituri referitoare la ele.

Totodată, sînt expuse principalele demersuri prin care sociologii au abordat în trecut categorii sociologice și probleme sociale, precum și modul în care ei continuă să le abordeze la sfîrșitul anilor '80:

d. un paragraf intitulat „Rezultate ca formă a existențelor noastre”, cuprinzînd materiale ce relevă sociologia nu ca o disciplină a turnului de fildes, ci ca o disciplină științifică, menită să informeze despre rezultatele și politicile care afectează viața cotidiană. Diferitele controverse referitoare la aceste aspecte sînt prezentate în moduri care permit studenților să le pondereze și să le interpreteze critic;

e. un alt paragraf inserat la nivelul fiecărui capitol -- cel al „Gîndirii prin intermediul discuțiilor” --, cuprinzînd probleme care pot constitui subiecte pentru dezbateri, putînd fi utilizate pentru dezvoltarea abilităților în abordarea și soluționarea diferitelor aspecte de ordin social. În acest sens, sociologia apare nu ca „lumină și adevăr”, ci ca o modalitate de căutare a luminii și adevărului, ca o descoperire operînd întotdeauna cu întrebări („de ce?”, „de ce este așa?”).

În mod tradițional, unii specialiști ai științelor sociale au conceput gîndirea ca pe ceva care se naște înăuntrul fiecărei persoane și care urmează să capete o expresie socială. Dar, ca urmare a dezvoltării ei au realizat că gîndirea apare în mod primar ca un proces social și devine internalizată așa cum este ea exprimată social. Întrucît în viața noastră cotidiană se relevă alii importanța modului de a reflecta și de a lucra împreună cu alții, cît și faptul că o parte substanțială din abilitatea de a gîndi este generată din afara noastră, rezultă importanța dezbaterilor ca parte însemnată a unui curs de sociologie. Datorită diferențelor individuale care abundă, pentru asigurarea unui grad ridicat de ordine în gîndire, procedurile sînt stilizate, fiind necesar ca fiecare student să descopere, în final, acea metodă de abordare și soluționare a problemei care este cea mai adecvată;

f. clarificări ale capitolului, înglobînd o serie de teze și precepte fundamentale ale teoriei sociologice, referitoare la aspectele tematicii abordate;

g. în fine, un vocabular al sociologului, cuprinzînd scurte definiții ale conceptelor introduse prin dezbaterile aspectelor subsumate fiecărui capitol.

Ambițiile acestui curs de sociologie constau în aceea că își propune să asigure formarea și dezvoltarea imaginației sociologice, să-i ajute pe studenți să-și elaboreze gîndirea astfel ca ei să devină partea ce ma mai exactă a comunității umane; totodată, urmărește nu numai să-i învețe despre lumea socială în care sînt inserați, dar să le creeze și posibilitatea ca ei să descopere cum pot contribui la dezvoltarea societății. Studenții trebuie să fie capabili nu numai să soluționeze problemele, ci și să le construiască, să le formuleze cît mai bine; avînd în vedere dificultatea predicției cererilor privind calificarea în anii următori, cea mai bună formare pentru carieră este cea care îi pregătește pentru o învățare de-a lungul vieții.

În perspectiva autorului, sociologia este o disciplină esențială pentru pregătirea studenților în vederea învingerii perplexității și noutății problemelor ce țin de radicala transformare a instituțiilor așteptată într-un viitor incert. Cercetarea științifică este un răspuns esențial la provocările generate de schimbare.

Lucrarea se distinge prin consistență și profunzime, avînd toate calitățile unui instrument care stimulează receptivitatea cititorului, ea apare ca o creație originală, semnaltud tendințele de dezvoltare care au perspective în viitor.

Pirul logic al materialului prezentat atît în perspectiva marilor curente de gîndire sociologică, cît și în contextul celor mai recente abordări, asigură ordonarea cunoștințelor, inspiră curiozitate și interesul încîtă dorința de explorare a conținutului diferitelor probleme ce țin de nivelul sistemului social și al componentelor sale.

Prin viziunea integratoare a cunoștințelor ce țin de diferitele perspective teoretice ale clasicii sociologiei cu rezultatele celor mai recente cercetări, volumul se constituie nu numai ca un instrument util pentru procesul didactic, ci apare ca o veritabilă lucrare de referință.